

Selecció de textos de LA REPÚBLICA, de Plató

---

1 - Llibre II (368e-369b)

“Ens sembla molt bé” –féu Adimant.- “Però és que veus alguna cosa tal en la recerca referent a la justícia?
“Ja t’ho diré” –li vaig fer.- “La justícia, diem, és cosa d’un home en particular, però també és de tota la ciutat.”
“Naturalment” –respongué ell.
“I la ciutat, no és més que un home sol?”
“És més” –acordà.
“Doncs potser en un objecte més gros hi hagi una justícia més grossa i més fàcil d’assimilar. Per tant, si ho voleu, primer mirarem què és la justícia a les ciutats, i després ho examinarem igualment en cada persona: observarem la paritat del que és més gros

en la figura del que és més petit”.
“Doncs em sembla que parles molt bé” –afirmà ell.
“A veure” –vaig fer jo- “si nosaltres de paraula veiéssim sorgir una ciutat, no veuríem també com hi neixen la justícia i la injustícia?”
“Segurament” –va admetre ell.
“I no podrem esperar que, fet això, veurem més fàcilment el que cerquem?”
“Sí, i molt”.
“Us sembla, doncs, que cal emprendre l’avanç? Em penso que la cosa no és pas cap bestiesa. Penseu-ho.”
“Ja ens ho hem pensat” –exclamà Adimant- “I tu, no ho facis altrament.”

2 - Llibre II (369b-369e)

“Aleshores, una ciutat neix, pel que crec” –vaig establir jo- “perquè ningú de nosaltres no és autàrquic, sinó mancat de moltes coses. O creus en algun altre principi que faci habitar una ciutat?”
“No, en cap altre.”
“És així, naturalment: cada home n’agafa un altre de cara a una necessitat, i un segon de cara a una altra; mancats de moltes coses, els homes agruparan la gent en un lloc habitable per fer societat i ajudar-se; a una convivència així l’anomenarem “ciutat”, no fa?
“No hi ha dubte.”
“I quan algú lliura el que sigui a un altre, si és que li ho lliure, o bé li pren, creu que li és millor?”
“Certament”
“Au, doncs” –vaig fer jo- “fundem de paraula una ciutat des del seu principi. La fundaran, em sembla, les nostres necessitats.”

“Com no?”
“Però la primera i màxima necessitat és la provisió de queviures perquè puguem existir i viure.”
“Exactament així.”
“La segona és l’habitatge, i la tercera el vestit i altres coses per l’estil.”
“Això mateix.”
“A veure” –vaig inquirir jo- “com es bastarà la ciutat per a tals provisions? Hi haurà altra cosa que no sigui un pagès, i un paleta, i també un teixidor? O a això mateix hi afegirem un sabater o algun altre dels qui tenen cura del cos?”
“Totalment d’acord.”
“Aleshores la ciutat dotada amb l’imprescindible tindrà quatre o cinc homes.”
“Ho sembla.”

3 - Llibre II (369e-370b)

“I què, doncs? Caldrà que cadascun d’aquests del seu treball en faci un bé per a tots, per a la comunitat? Per exemple, el pagès, que és ell tot sol, prepararà queviures per a quatre, i hi esmerçarà el seu temps i el seu esforç multiplicats per quatre en la provisió de menjar, i en farà participar els altres? O prescindirà d’ells, emprarà només la quarta part de temps a disposar-se menjar, i de les tres parts restants en gastarà una en la cura de la seva vivenda i dues més en els seus vestits i el seu calçat, i tindrà les seves

coses sense partir-se-les amb els altres, sinó que cadascú es farà per ell mateix les seves coses?”
I Adimant observà: “Sòcrates, segurament és més fàcil allò primer que això darrer.”
“I no és estrany, per Zeus!” –vaig comentar jo-
“Quan parles m’adono que, en primer lloc, no n’hi ha cap de nosaltres que sigui exactament igual a un altre, diferim en la naturalesa, i a cadascú li escau una feina diferent. O no t’ho sembla?”
“M’ho sembla”.

4 - Llibre II (372e-373a)

“D’acord, ja t’entenc” –li faig jo- “no ens limitem a veure com neix una ciutat, sinó una ciutat opulenta. I això, segurament, no està gens malament, perquè en examinar-la potser podrem veure per on, a les ciutats, broten la justícia a la injustícia. La que ara acabem de recórrer em sembla una ciutat veritable, una ciutat sana, però si ho volem contemplar també en una ciutat malalta de febres, res no ens en priva. Perquè crec certament que aquestes coses no bastaran a alguns, ni la mateixa dieta en si, i també caldrà afegir-hi llits i taules, i mobles de tota mena, i altres menges, i perfums i substàncies aromàtiques, i cortesanes, i llepologies; de tot això, de moltes menes. Per tant, entre les coses que recomptàvem

primer com a necessàries no hi posarem només la casa, el vestit i el calçat, ens caldrà acudir a la pintura, a als brodats, i a l’or i a l’ivori; totes aquestes coses, les haurem de comprar, no fa?”

“Sí” –va dir ell.

“Aleshores ens cal engrandir altre cop la ciutat, perquè la que fruïa de salut ja no ens basta; haurà de créixer en extensió i en uns habitants que fins ara a les ciutats no eren imprescindibles, com és ara caçadors i tota mena d’imitadors, molts de colors i de formes, molts altres de música; hi haurà poetes i els seus servidors, és a dir, els rapsodes, actors, dansarins i empresaris... (..)

5 - LLIBRE II (375c-375e)

“Però cal tanmateix que els guardians siguin amables amb els conciutadans, però ferotges amb els enemics, altrament no esperaran que vinguin uns altres a eliminar-los: ells mateixos s’avançaran a fer-ho.”

“És veritat” –concedí.

“Què farem doncs?” –vaig fer jo- “On trobarem un tarannà amable i fogós a la vegada? Perquè la naturalesa suau sembla oposada a la fogosa...”

“Ho sembla.”

“I si manca una d’aquestes qualitats no hi haurà un guardià com cal. I ajuntar-les pareix impossible. I amb això el que ocorre és la impossibilitat d’haver-hi uns guardians com cal.”

“Probablement” –assentí ell...

(...)

“No et sembla, doncs, que l’home que ha d’arribar a guardià ha d’afegir a la fogositat una naturalesa

filosòfica?”

“Com?” –va dir Glauco- “No ho entenc”.

“Doncs això” –vaig fer jo- “també ho veuràs en els gossos, i és d’admirar en una bèstia.”

(...)

“És així: el gos” –vaig respondre- “discerneix la figura de l’amic de la de l’enemic no pas per altra cosa, sinó perquè coneix l’una i desconeix l’altra. Per tant, no serà amic del saber el qui limita el que li és familiar i el que no per tal com ho sàpiga o no?”

“No hi ha manera que no sigui així” –accepta ell.

“A veure” –vaig continuar- “ser amic d’aprendre, i ser filòsof no és el mateix?”

“Sí, és el mateix.”

“Per tant, posem sense recel això en l’home, si és que ha d’ésser amable amb els conciutadans i coneguts, que li cal per naturalesa ser amic del saber, filòsof.”

6 - LLIBRE IV (427e-428d)

(...) Penso que la ciutat, si està ben fundada, ens serà irreprotxablement perfecta”.

“És inexcusable.” –va dir.

“És evident, doncs, que serà sàvia, coratjosa, temperada i justa.”

“És evident.” (...)

“La ciutat que acabem de descriure em sembla de debò sàvia: per tant, serà assenyada.”

“Sí.

”Doncs mira, precisament això, el seny, és un saber, evidentment, perquè el deliberar bé ve d’un saber i no d’una ignorància.”

“Evidentment.”

“Però, de sabers, a la ciutat n’hi ha molts i de moltes menes.”

“Sí, com no?”

“Caldrà, doncs, anomenar la ciutat sàvia i assenyada pel saber dels constructors?”

“Per aquest saber no, de cap manera, ans

constructora.”

“Però potser pel saber fer mobles de fusta, amb el desig que tingui els més ben fets, anomenarem sàvia la ciutat?”

“No, tampoc per això.”

“Doncs per què? Per l’art dels bronzistes o per algun altre com ara aquest?”

“No, per cap d’aquests” –va fer.

“I tampoc per l’art de fer brotar els fruits de la terra; per això l’anomenaríem pagesa.”

“Ho sembla.”

“Doncs què?” –vaig preguntar jo- “A la ciutat que acabem d’habitar, alguns dels seus ciutadans tindran un saber tal que no delibera sobre algun dels aspectes particulars d’ella, ans delibera sobre la seva totalitat, a veure la girada amb què ella tractarà al més bé possible amb ella mateixa i amb les altres ciutats.”

7 - LLIBRE IV (429c-430b)

“Dic que el coratge és una mena de conservació.”

“Quina mena de conservació?”

“La de l’opinió nascuda de la formació que ens imposa la llei referent a aspectes fonamentals, quins són i com són. I he dit que era conservació en qualsevol circumstància perquè conserva tal opinió i no la rebutja el qui viu entre dolors i el qui viu entre plaers, el qui viu apassionat i el qui viu espaordit. Si estàs d’acord, voldria il·lustrar el meu pensament amb una comparació.”

“Sí que ho vull.”

“No saps” –vaig dir-li- “que els tintorers quan volen tenyir de color porpra alguna llana, primer, amb tants colors com hi ha, en seleccionen només una, la blanca, que després treballen amb tota mena de preparacions i la tracten no pas amb pocs arranjaments fins que pot rebre el color en condicions òptimes, i aleshores la tenyeixen? I tot el que és tenyit d’aquesta manera resulta sòlid, i cap rentada, ni amb lleixiu ni sense lleixiu, no pot destenyir-li el color. A la llana que no és tenyida ja

saps què li passa, tant si es tenyeix llana d’altres colors o llana que no ha rebut tals preparatius.”

“Ho sé” –va dir- “queda destenyida i fa riure.”

“Això mateix” –vaig dir-li jo- “suposa tant com puguis que ho fèiem nosaltres quan seleccionàvem els soldats i els formàvem en música i en gimnàstica: no et creguis que ens enginyéssim per altra cosa que no fos que ells rebessin i obeïssin les lleis en condicions òptimes, com si fos una tintura, perquè la creença en ells esdevingués sòlida no solament en els temes importants sinó també en els altres, això gràcies a posseir una naturalesa i una instrucció escaients, perquè no destenyissin la tintura aquests lleixius de tant poder de destenyir, vull dir els plaers més aptes que qualsevol cosa a fer-ho, o que qualsevol cendra, o també el dolor, la por, la passió. Una força tal, conservativa per una opinió recta en tot i justa, tant en els temes importants com en els lleus, estableixo que és el coratge, i l’anomeno així suposant que tu no diguis el contrari.”

8 - LLIBRE IV (430e-432a)

Li vaig dir: “La tempraça és un cert ordre, i un domini d’alguns plaers i passions, dels quals prediquem que es mostren, no sé pas de quina manera, superiors a un mateix; (...)

“Perquè no és com el coratge o com la saviesa, que són, cadascun, en una part de la ciutat, i la fan, el primer, coratjosa, i l’altra sàvia. La tempraça no actua així, sinó que s’estén, simplement, per tota

ella, i fa cantar el mateix als més dèbils, als més forts i als mitjans, classificats com vulguis, per la seva intel·ligència, per la seva força, o pel seu nombre, o per la seva riquesa o qualsevol altre criteri similar, de manera que amb tota correcció podem dir que és tempraça aquesta concòrdia, aquest acord natural entre el superior i l’inferior, sobre quin element dels dos ha de governar tant a la ciutat com en cada individu.”

9 - LLIBRE IV (433a)

“Doncs escolta si té algun sentit el que ara et dic” –jo que vaig fer-li- “perquè el que des del principi, quan fundàvem la ciutat, hem proposat que cal fer en tota circumstància, és precisament el que em sembla ser la justícia, o bé una certa forma d’ella. Proposàvem, per descomptat, i ho vam repetir moltes vegades, si ho recordes, que cadascú havia de tenir cura d’una sola cosa de les que afecten la ciutat, aquella per a la qual la naturalesa li hagi donat més aptituds.”

“Cert que ho vam dir.”

“I que certament la justícia és fer cadascú el d’ell i no dedicar-se a moltes coses, ho hem sentit de molta gent, i nosaltres mateixos ho hem repetit sovint.”

“Sí, ho hem repetit.”

“Doncs això” –vaig dir-li- “probablement, bon amic, és una certa manera de justícia, que cadascú faci el d’ell (...)

10 - LLIBRE IV (439d-441a)

“No serà, doncs, irracionalment” –vaig dir jo- “que judicarem que això són dues coses, l’una diversa de l’altra. La primera, amb la qual es calcula, l’anomenarem part racional de l’ànima, i la segona, amb la qual desitgem, i tenim gana i set, i resta com encisada per les altres passions, l’anomenarem part irracional i concupiscible, companya de plaers i d’algunes satisfaccions.”

“No és res absurd, i ho podem creure naturalment” –va dir.

“De manera que” –vaig proposar- “amb això delimitarem dues formes dins la nostra ànima. Però la còlera, allò amb què ens enfadàvem, és un tercer element, o bé serà de la mateixa naturalesa d’un dels dos?”

(...)

“No ens adonem que sovint i en molts altres llocs, sempre que” –vaig dir- “les passions forcen algú contra el seu propi càlcul i ell s’insulta a si mateix i

s’enfada contra el que, dins d’ell mateix, el violenta com si fossin dos que es barallen, que la còlera es fa aliada de la raó d’un home així? Però crec que no pots dir que ella hagi fet causa comuna amb les passions quan la raó pronuncia que alguna cosa no pot ser feta; no pots dir que ho hagi notat en tu que t’ha passat, ni tampoc a algú altre.”

“No, per Zeus!” –va dir ell.

(...)

“I la fogositat serà diversa de la raó, o només una modalitat d’ella, de manera que a l’ànima hi ha no tres, sinó dues formes, el racional i el concupiscible? O bé tal com la ciutat, la mantenen tres classes, els negociants, els auxiliars i els deliberants, així a l’ànima hi ha una tercera forma essencial, la fogositat, auxiliar del component racional, mentre aquest no sigui destruït per una educació dolenta?”

“Aquesta tercera forma és innegable” –digué.-

11 - LLIBRE IV (441c-442c)

“Vet aquí doncs” –vaig dir jo- “que encara que amb dificultats hem arribat a terme, hem arribat raonablement a la conclusió que les diverses parts que hi ha a la ciutat també són a l'ànima de cada individu, i en el mateix nombre.”

“Sí, hi són.”

“Per tant, no serà ja forçós, certament, que si quelcom determinat fa la ciutat sàvia, l'individu també ho sigui, i pel mateix?”

“Naturalment, ho serà.”

“I això que fa a l'individu coratjós fins a tal punt, això mateix fa la ciutat coratjosa fins al mateix punt, i que individu i ciutat tinguin així totes les altres coses pel que fa a la virtut?”

“Forçosament.”

“I em penso, Glaucó, que direm que un home és just de la mateixa manera que la ciutat era justa.”

“També això és totalment indiscutible.”

“I no hem oblidat de cap manera allò, que la ciutat

era justa perquè, de les tres menes de gent que té, cadascuna d'elles fa el que li pertoca.”

“No crec pas que no hàgim oblidat” –digué.

“De tota manera cal no oblidar que cadascú de nosaltres serà just i farà el que li pertoca només si cadascuna de les seves parts individuals fa el que li correspon.”

“Certament, cal no oblidar-ho.”

“Per tant, governar correspon a la part racional, perquè és sàvia i té previsió sobre tota l'ànima, i a la fogositat li correspondrà ser súbdita i aliada de la part racional.”

“Totalment.”

“I que d'allò que dèiem, que la mescla de música i de gimnàstica les farà acordar, una tesant i nodrint amb paraules i ensenyaments bells, i l'altra afluixant amb els seus consells i amansint amb harmonia i ritme?”

“És totalment segur.”

12 - LLIBRE IV (442a-c)

“I aquests dos, pujats així, formats de debò en els seus deures, que han après, s'imposaran a la part concupiscible, la qual ocupa l'espai més gran de l'ànima i és naturalment insaciable de diners; vigilaran, doncs, el concupiscible, que no s'ompli dels anomenats plaers corporals, que no es torni gran i fort, i que ja no faci el que li pertoca, sinó que provi d'esclavitzar i governar el que per naturalesa no li correspon, i capgirar la vida de tots.”

“Ha de ser exactament així.”

I jo vaig dir: “I no seran aquestes dues parts les que vetllaran més bé per tota l'ànima i per tot el cos, la primera deliberant, la segona lluitant a favor d'ella,

obeint a la que regeix i complint el que decideixi mitjançant el coratge?”

“Això mateix.”

“I anomenarem coratjós, segons aquesta última part, l'individu sempre que la seva fogositat salvaguardi, per mitjà de plaers i dolors, el que la raó dona per terrible, o no.”

“Totalment correcte” –va dir ell.

“I l'anomenarem savi per aquella petita part per la qual es governava a si mateix i ho proclamava tot, part que posseïa el saber del que convé a cada part, i al conjunt de les parts, que són tres.”

“Molt bé.”

13 - LLIBRE VII (531d-532d)

(Música / coneixement)

“I jo crec” –vaig dir- “respecte a l’estudi d’aquestes coses que hem enumerat, que si ens du a descobrir la comunitat i parentiu existent entre unes i altres i la naturalesa del vincle que les uneix, ens portarà a alguns dels fins que perseguim i el nostre quefer no serà inútil; però en cas contrari ho serà.”

–“El mateix penso jo” –va dir- “però és un treball ingent el que pretens, Sòcrates.

–“De què parles, del preludi o d’una altra cosa? O no sabem que tot això no és sinó el preludi de la melodia que s’ha d’aprendre?, perquè no crec que els experts en aquestes coses et semblin dialèctics?”

–“No, per Zeus!” –va dir-, “excepte un petit nombre d’aquells amb qui m’he trobat”.

–“Aleshores” –vaig dir-, “els que no són capaços de donar raó de res o de rebre’n, creus que mai sabran quelcom del que és necessari saber?”

–“Tampoc ho crec” –digué.

–“Aleshores, oh Glaucó!” –vaig dir- no és aquesta la melodia mateixa que la dialèctica executada?, la qual, tot i ser intel·ligible, és imitada per la facultat de la vista de la qual diem que intentava mirar primer els animals i després als mateixos astres i per fi el mateix sol. Igualment, quan un es val de la dialèctica per a intentar dirigir-se, amb ajuda de la raó i sense

intervenció dels sentits, cap a allò que és cada cosa en si i no hi desisteix fins a arribar a allò que és el bé en si amb la sola ajuda de la intel·ligència, aleshores accedeix al terme mateix de l’intel·ligible, de la mateixa manera que (el presoner) arribà al terme del visible.”

–“Exactament” –digué.

–“I què?, no és aquest viatge el que anomenes dialèctica?”

–“Com no?”

–“I alliberar-se de les cadenes” –vaig dir jo- “i girar-se de les ombres cap a les imatges i el foc i ascendir des de la cova fins al lloc il·luminat pel sol i no poder mirar-hi encara els animals ni les plantes ni la llum solar, sinó només els divins reflexos que es veuen en les aigües i les ombres dels éssers reals, tot i que ja no ombres d’imatges projectades per una altra llum que, comparada amb la del sol, és també una imatge, heus ací l’eficàcia de les ciències que hem enumerat, les quals eleven la millor part de l’ànima cap a la contemplació del millor dels éssers, de la mateixa manera que abans alçava la part més perspicax del cos a la contemplació del més lluminós que hi ha en el món material i visible”.

-“No és veritat que la facultat dialèctica és l’única que ho pot mostrar al coneixedor de (les disciplines) que abans hem enumerat i que no és possible arribar-hi per cap altre mitjà?”

-“També cal mantindre això” –digué.

-“Almenys això ningú no ens ho discutirà: no hi ha un altre mètode per a intentar, en tot cas i respecte a cada cosa en si, aprehendre el que és cadascuna.

Perquè totes les altres arts versen o sobre les opinions i desitjos dels homes o sobre el que neix i és fabricat, o bé es dediquen per complet a la cura de les coses nascudes i fabricades. Pel que fa a les altres, aquelles de les quals dèiem que aprehenien quelcom d’allò que és, és a dir, la geometria i les que segueixen, ja es veu que només somien amb el que és, però seran incapaces de veure-ho en estat de vigília mentre que, fent servir hipòtesis, les deixen intactes per no poder donar-ne compte. En efecte, quan el principi és el que un no sap i la conclusió i els enunciats intermedis estan entreteixits amb el que un no sap, quina possibilitat hi ha que una tal concatenació pugui convertir-se en ciència?”

-“Cap ni una” –digué.

-“Aleshores el mètode dialèctic” –vaig dir- “és l’únic que, anul·lant les hipòtesis, segueix el camí fins al principi mateix, on es fa fort, i l’ull de l’ànima, submergit dins d’un fang aliè, l’atrau amb dolçor i eleva, servint-se, com d’auxiliars en aquesta tasca, de les arts que hem tractat, les quals, encara que, seguint el costum, les hem anomenades moltes vegades ciències(episteme), han de menester un altre nom que designi quelcom més diàfan que l’opinió (doxa) però més fosc que no la ciència; en algun moment n’hem dit intel·ligència (dianoia), però no em sembla correcte discutir per una qüestió de noms quan tenim davant nostre una recerca tan important.

-“No, en efecte” –va dir.

-“N’hi haurà prou amb usar el nom que més clarament expressi la condició de la cosa”.

-“N’hi haurà prou”- digué.

-“Bastarà doncs” –vaig dir- “anomenar, igual que abans, la primera per ciència (episteme), la segona intel·ligència (dianoia), la tercera creença (pistis) i la quarta conjectura (eikasía), i aquestes dues últimes opinió (doxa) i les dues primeres intel·lecció (noesis). L’opinió es refereix a l’esdevenir i la intel·lecció al ser, i el que és el ser en relació a l’esdevenir ho és la intel·lecció en relació amb l’opinió; i el que és la intel·lecció respecte a l’opinió ho és la ciència respecte a la creença i la intel·ligència respecte a la conjectura. En quant a la correspondència d’allò a

què aquestes coses es refereixen i la divisió en dues de cadascun dels segments, allò opinable i allò intel·ligible, deixem-ho, Glaucó, perquè no ens aboqui a una discussió més llarga que l’anterior.”

-“Per la meua part, i en la mesura que puc seguir-te, estic d’acord en tot.”

-“I anomenes dialèctic qui adquireix noció de l’essència de cada cosa? I qui no n’és capaç, no diràs que té tanta menys noció d’alguna cosa com més incapaç sigui de donar raó d’això tant a ell mateix com als altres?”

-“Com no vaig a dir-ho?”

-“Doncs el mateix passa amb el bé. Si algú no és capaç de discernir amb la raó la idea de bé separant-la de totes les altres, ni d’obrir-se pas, com en una batalla, a través de totes les dificultats, esforçant-se per fonamentar les proves no en l’aparença sinó en l’essència i no sap arribar al terme de les dificultats amb l’argumentació intacta, ¿no diràs d’ell que no coneix el bé en si ni cap altre bé sinó que, fins i tot en el cas que assoleixi alguna imatge del bé, ho farà per mitjà de l’opinió, però no de la ciència, i que en el seu pas per aquesta vida no fa més que somiar, enfonsat en un sopor del qual no despertarà en aquest món perquè anirà directament l’Hades per a dormir el son més profund?”

-“Sí, per Zeus!” –va exclamar- “diré tot això i amb totes les meves forces”.